

ANALIZA BILANSA

Dodatak „Narodnom Blagostanju“

BROJ 49

BEOGRAD, 9 DECEMBAR 1939.

GODINA XI

Sadržaj:

Srpsko-česka fabrika šećera i rafinerija a. d. u Čupriji.

SRPSKO-ČESKA FABRIKA ŠEĆERA I RAFINERIJA A. D. U ČUPRIJI

Ovogodišnji tačni podaci o proizvodnji šećera još nisu poznati, jer ni prerada repe još nije završena. Međutim, ceni se da će proizvodnja šećera u ovoj kampanji dostići količinu od 12.000 vagona. Godišnja potrošnja iznosi oko 9.000 vagona, tako da ima mnogo izgleda da će se već sada u celosti ispuniti zahtev o obrazovanju prenosne rezerve od 3.000 vagona. Kao što je poznato, naša prošlogodišnja proizvodnja šećera nije bila dovoljna za pokriće celokupne domaće potrošnje, tako da smo izvesne količine morali uvesti iz inostranstva. Sada je to pitanje rešeno, ali time nije rešen i drugi deo pitanja šećerne privrede kod nas. Mislimo na pitanje trošarine na šećer, zbog kojeg je naša šećerna industrija kroz čitav niz godina preživljavala najtežu krizu. Treba, doduše, priznati da se je i u tom pogledu krenulo sa mrtve tačke. Kao što smo već pisali, u avgustu o. g. donete su Uredbe o povećanju otkupnih cena repe, sniženju prodajnih cena šećera i racionalizaciji proizvodnje. O značaju pomenutih Uredbi ovom prilikom ne moramo govoriti, jer je naše mišljenje čitaocima „Narodnog blagostanja“ poznato.

Od prošlogodišnje proizvodnje šećera kod nas, koja je iznosila okruglo 7.800 vagona, otpadalo je nešto više od 9% na proizvodnju Srpsko-česke fabrike šećera i rafinerije a. d. u Čupriji. Podaci o proizvodnji ove fabrike za poslednjih 6 godina ovako izgledaju (u kvintalima):

Godina	Trajanje kampanje	Prerađena repa	šćera	Izrađeno melase	rezanaca
1933/34	18 dana	223.000	33.623	8.950	6.282
1934/35	9 „	117.000	13.700	4.700	3.500
1935/36	65 „	785.340	117.049	58.898	29.110
1936/37	41 „	551.900	72.216	22.350	19.791
1937/38	32 „	414.500	46.314	15.663	13.042
1938/39	42 „	514.000	70.619	23.842	18.800

Zasejana površina repom u 1938 godini u reonu ove fabrike iznosila je 3.570 ha prema 2.038 ha u prethodnoj, 2361 ha u 1936 i 4.169 ha u 1935 godini. Kao što se vidi u prošloj poslovnoj godini bilo je posejano za preko 1.500 ha repe više nego u prethodnoj kampanji. I u rejonima svih ostalih fabrika šećera kod nas zasejane površine repom u 1938 u poređenju sa onima iz prethodne godine pokazivale su znatno povećanje. Međutim, zbog nepovoljnih vremenskih prilika prošlogodišnji prinos repe bio je vanredno slab, tako da u tome takođe treba tražiti jedan od uzroka nedovoljne proizvodnje šećera u prošloj kampanji. U rejonu fabrike u Čupriji prošlogodišnji prinos repe iznosio je samo 144 kvintala po hektaru prema 202 kvintala u 1937 i 229 kvintala po hektaru u 1936 godini.

Podaci iz gornje tablice pokazuju nam da je ovde prošlogodišnja proizvodnja šećera, uprkos nenormalno niskom prinosu repe, bila ipak za oko 52,5% veća od one iz prethodne godine. Fabrika je prošle godine otkupila okruglo

514.000 kvintala repe. Kampanja je otpočela 7 septembra 1938 i završena je posle 42 dana, 19 oktobra. Prosečna dnevna prerada repe iznosila je 12.202 kvintala (prema 12.902 kv. u 1937 g., 13.543 kv. u 1936 g. i 12.230 kv. u 1935). Iskorišćenje šećera u prošloj godini bilo je zadovoljavajuće; iznosilo je 13,65% prema iskorišćenju od 10,89% u 1937. Fabrika je na taj način u 1938 godini proizvela 70.619 kvintala šećera, 23.842 kvintala melase i 18.800 kvintala suvih rezanaca. Do kraja poslovne godine (30 juna 1939 g.) prodana je skoro cela proizvodnja šećera i sporednih produkata.

Bilansi Srpsko-česke fabrike šećera i rafinerija a. d., Čuprija, za poslednje četiri godine ovako izgledaju. Napominjemo da se poslovna godina ovde završava 30 juna svake godine.

Račun izravnjanja

	u hiljadama dinara			
	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39
Aktiva				
Mašine, zgrade itd.	53.974	54.195	54.350	54.840
Inventar	1.782	1.852	1.821	2.019
Roba	24.541	21.431	6.206	2.095
Materijal	4.784	3.281	3.958	6.952
Hartije od vrednosti	17	2.000	2.000	8
Gotovina	88	110	123	96
Dužnici	15.320	15.570	17.705	18.506
Prelazne stavke	3.935	2.334	4.626	232
Pasiva				
Glavnica	30.000	30.000	30.000	30.000
Rezervni fond	859	859	993	1.019
Valorizacioni fond	8.768	8.768	8.768	8.768
Fond amortizacije	9.547	11.862	14.183	18.018
Fond za otp. zemlj. dug.	1.251	—	—	—
Poverioci	53.812	47.811	35.005	24.289
Čista dobit	204	1.481	1.901	2.294
Zbir bilansa	104.441	100.782	90.790	84.388

Račun gubitka i dobitka

	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39
Rashodi				
Proizvodnja	40.224	30.100	22.393	28.509
Kamata	3.720	4.004	1.545	1.386
Porezi	699	905	1.370	724
Amortizacija	2.295	2.315	2.396	3.835
Kurs. gubitak	95	203	—	—
Otpisi	531	9	—	600
Fond za otp. zemlj. dug.	1.251	—	—	—
Čista dobit	204	1.481	1.901	2.294
Prihodi				
Prenos dobiti	—	204	181	125
Šećer i ostalo	49.019	38.810	29.418	37.223
Od efekata	—	—	—	—
Napl. otp. potr.	—	3	6	—
Zbir prih.-rashoda	49.019	39.017	29.605	37.348

Zbir bilansa iznosi 84,4 mil. din. i manji je za 6,4 mil. nego krajem prethodne poslovne godine, dok je u poređenju sa onim iz 1935/36 manji za preko 20 mil. din. U pasivi vidimo da su »poverioci« u toku poslednje tri godine smanjeni za oko 29,5 mil. U istom razdoblju fond amortizacije povećan je za 8,5 mil. din. Drugih bitnijih promena u pasivi i nema. Iz prihoda za prošlu godinu fond amortizacije povećan je za 3,83 mil. din. Inače, redukcija poverilaca, a s time u vezi i redukcija izdataka za kamatu omogućena je u prvom redu smanjenjem zalihe neprodatog šećera. Odnos između sopstvenih i tuđih sredstava je povoljan. Ukupna tuđa sredstva iskazana su sa 24,3 mil. a sopstvena, uračunavši fond amortizacije i prošlogodišnju čistu dobit, iznose 60,1 mil. din. Od toga otpada na glavnice 30 mil., na rezervne fondove 9,8 mil., na fond amortizacije 18 mil. i na prošlogodišnju dobit sa prenosom 2,29 mil. din.

Uprkos tome što je u toku 1935/36 društvena glavnica, u cilju pokrića gubitaka, iz te i ranijih godina, snižena sa 45 na 30 mil. din., odnos između sopstvenih sredstava i investicija je i dalje povoljan. Krajem 1938/39 poslovne godine celokupne investicije bile su potpuno pokrivene fondom amortizacije i sopstvenim sredstvima. U tom trenutku na investicije je otpadalo oko 67,4% cele aktive. Mašine, zgrade, imanje i kolosak iznose 54,84 mil., za oko pola miliona dinara više nego krajem 1937/1938. Inventar je iskazan sa 2 mil. din. Inače, samim fondom amortizacije investicije su pokrivene sa oko 33%. Kao što je već spomenuto, u 1938/39 amortizacija je iznosila 3,83 mil. din. U toku četiri prethodne godine ona je iznosila po 2,3 mil. din. godišnje, a u 1932/33 i 1933/34 ona nije ni vršena. Smatramo da je fabrika još u zaostatku s amortizacijom. To nije jedini trag koji su ovde ostavile naša pogrešna trošarinska politika i smanjivanje potrošnje šećera za vreme poslednje krize. Mi smo već imali prilike da, konstatujemo da je u 1932/33 i 1933/34 za pokriće gubitaka bio izvađen iznos od 5 mil. din. iz fondova, a u 1935/36 smanjena je i glavnica za 15 mil.

Krajem 1938/39 zaliha robe iskazana je sa ciglo 2,1 mil. din. prema 6,2 mil. krajem prethodne godine, 21,4 mil. krajem 1936/37 i 24,54 mil. din. krajem 1935/36. Kao što se vidi, u toku poslednje tri godine zaliha robe je opala za preko 22 mil. Ogromne neprodate zalihe šećera ranije su zadavale veliku brigu upravi fabrike. U 1933/34 i 1934/35 pomišljalo se je i na potpunu obustavu rada.

U aktivni vidimo još dve važne pozicije: »dužnike« i »materijal«. U poslednjem bilansu dužnici su iskazani sa 18,5 mil. U poređenju sa stanjem krajem 1937/38 povećani su za 800 hilj. Inače, u bilansu za 1931/32 dužnici su bili iskazani sa 27 mil. Posle te godine, sve do prethodne, njihovo stanje krajem poslovne godine stalno se kretalo između 13 i 16 mil. din. »Materijal« je bilansiran sa 6,59 mil. Prema prethodnoj godini stanje ove pozicije povećano je za 2,63 mil. din., što je u vezi s očekivanjem jače kampanje.

Već je spomenuto da je krajem 1938/39 na investicije otpadalo 67,4% cele aktive. Daljih 21,9% otpada na dužnike, 7,8% na materijal, 2,5% na robu i 0,4% na raznu aktivu, (gotovinu, hartije od vrednosti i prelazne stavke). U 1937/38 hartije od vrednosti bile su iskazane sa 2 mil. a prelazne stavke sa 4,6 mil. U poslednjem bilansu hartije od vrednosti su bilansirane sa ciglo 8 hilj. din., a prelazne stavke sa 323 hilj.

U sledećoj tablici upoređeni su podaci o prihodima od proizvodnje i o konačnom rezultatu poslovanja za poslednjih dvanaest godina (u milionima dinara):

Godina	Bruto prih.	Amortizacija	Čista dobit	Gubitak
1927/28	65,70	2,93	5,38	—
1928/29	75,19	2,94	3,84	—
1929/30	63,05	2,80	—	0,12
1930/31	55,40	2,35	0,12	—
1931/32	46,90	2,28	—	0,20
1932/33	35,40	0,16	—	1,35
1933/34	17,50	0,15	—	5,43
1934/35	8,53	2,31	—	12,50
1935/36	49,02	2,29	0,20	—
1936/37	38,81	2,31	1,27	—
1937/38	29,42	2,40	1,72	—
1938/39	37,22	3,83	2,17	—

Dok su se prihodi od proizvodnje kretali između 55 i 75 miliona dinara godišnje, dotle su oni u 1934/35 bili jedva dostigli iznos od 8,5 miliona. Uporedo s tim se je do te godine stalno pogoršavao i konačan rezultat poslovanja. Čista dobit iznosila je još u 1928/29 godini 3,84 mil. prema 5,38 mil. u 1927/28 i 6,75 mil. u 1926/27. Od 1929/30 do 1934/35 poslovanje je stalno završavano s gubitkom, koji je pokriven, kao što je već spomenuto. upotrebom rezervnog fonda i delimičnim otpisom glavnice. U toku poslednje četiri godine poslovanje se opet zaključuje sa pozitivnim rezultatom. Međutim, ukupni dobitak koji je za četiri godine ostvaren jedva dostiže prosečni jednogodišnji dobitak iz godina pre krize. Rezultat rada poslednjih 10 godina mogao bi se ovako rezimirati: dobitak 5,05 mil., gubitak 19,6 mil. odnosno »per saldo« gubitak od oko 14,5 mil. din. Već je spomenuto da je Fabrika u zaostatku i s amortizacijom.

Prošlogodišnji bruto-prihodi od proizvodnje i prodaje iznosili su 37,2 mil. i bili su za 7,8 mil. din. veći od onih iz prethodne godine. Uprava napominje u svom poslednjem poslovnom izveštaju da je cena šećera u toku godine ostala nepromenjena. Cena melase i suvih rezanaca bila je, inače, nešto viša od one iz prethodne godine. Fabriki je prošle godine pošlo za rukom da ove sporedne proizvode proda u zemlji. S obzirom na to da je prošlogodišnja proizvodnja šećera bila za 52,5% veća od one iz 1937/38, sasvim je prirodno da su povećani i troškovi proizvodnje. U 1938/39 oni su iznosili 28,5 mil., za 6,2 mil. din. odnosno za 28% više nego u prethodnoj godini. Dakle, povećanje proizvodnih troškova bilo je manje od povećanja proizvodnje. To treba pripisati boljem kvalitetu repe i ekonomičnijem iskorišćenju postrojenja. Troškovi pogonskog materijala (ugalji) i rada (nadnice) bili su veći nego u 1937/38. Uprava napominje da su usled povišenja cena uglju, povećanja nadnica i drugih okolnosti, troškovi izrade stvarno poskupili, i to za 1,50 din. po kvintalu prerađene repe.

Čista dobit u 1938/1939 iznosi 2,17 mil. din., a sa prenosom iz prethodne godine 2,29 mil. Od toga je upotrebjeno za isplatu 6% dividende 1,8 mil. (prema 5% u prethodnoj 4% u 1936/37), za povećanje rezervnog fonda 217 hilj., za tantijemu upravi 217 hilj. i za nagradu nadzornom odboru 30 hilj. din. Ostatak od 30 hilj. din. prenet je na novi račun.

U toku prošle godine Fabrika je pretrpela težak gubitak smrću njezinog dugogodišnjeg predsednika odnosno potpredsednika upravnog odbora g. L. Peterke. Predsednik upravnog odbora je g. Mihailo L. Đurić, a članovi su g.g.: Adolf Minh, Bogosav Kučera, dr. Em. Lesić, dr. A. Šauer, Franja Navratil, dr. Jovan Brabec. Antun Mostahinić i inž. Franja Zajic. U nadzornom odboru nalaze se g. g.: Vaclav Vitek, Bogosav Tomek, Bogosav Boukal i Dušan Ristić.

Ширите „Народно Благостање“